

VAIKO BRANDA MOKYKLAI

Kodėl svarbu pasiruošti mokyklai?

Daugelio mūsų gyvenime vykstančių dalykų sėkmė priklauso nuo pasiruošimo. Nuo to, kaip vaikas bus pasiruošęs psichologiškai, kiek turės žinių, daug priklausys ir jo tolesni mokymosi rezultatai. Psichologiškai paruoštas vaikas turės daugiau pasitikėjimo savimi, sugebės geriau kontroliuoti savo elgesį ir tikėtina, jog daug labiau norės eiti į mokyklą ir mokytis.

Kaip tėveliai turėtų ruošti vaiką mokyklai?

Artėjantys mokslo metai kelia nerimą daugeliui tėvų. Visi žino, kad mokyklinukui reikia nupirkti ne tik kuprinę. Tačiau labai svarbu ir tai padaryti laiku. Tam, kad vaikas jaustųsi gerai artėjant mokslo metų pradžiai, mokyklos reikmenis kartu su juo reikėtų pirkti ne paskutinėmis vasaros dienomis. Būsimiems pirmokams, o ir vyresniems reikia laiko pabūti su naujais daiktais, juos pačiupinėti, pasidžiaugti, „parepetuoti“ mokyklą. Taip vaikui kyla įvairiausių klausimų, įsivaizdavimų susijusių su būsima mokykla, formuojasi tinkamas nusiteikimas.

Labai svarbu tėvams atsakyti į vaiko klausimus, kalbėtis su juo, galbūt papasakoti savo mokyklinių metų istoriją, paruošti psichologiškai. Namiškių padėrinimas ir dėmesys teigiamai veikia vaiko požiūrį į mokyklą ir jo pasiekimus.

Mokykloje reikalingi įvairūs gebėjimai, tokie kaip išlavėjusi kalba, koordinuotas judėjimas, savęs suvokimas ir savigarba, savikontrolė, susivaldymas, bendravimo, bendradarbiavimo įgūdžiai. Šie gebėjimai turi būti ugdomi ne tik vasarą prieš mokyklą. Kiekvienai vaiko augimo ir vystymosi metai bei visas ugdymo ir auklėjimo procesas yra svarbus vaiką ruošiant

mokyklai. Psichologiškai ruošiant vaiką jam būtina sudaryti sąlygas dirbant patirti sėkmę, ugdyti jo vidinę motyvaciją išmokti naujų dalykų. Mokymosi procesui reikia daug pastangų ir valios. Derėtų vaiką skatinti darbą padaryti iki galo, kad padaręs jaustų pasitenkinimą, padėti vaikui „išgyventi“ susidūrus su nesėkme, įtikinant, kad sunkumas yra laikinas dalykas, galbūt papasakoti kokią nors istoriją. Paprastai vaikai mėgsta klausytis įvairių pasakojimų, prašo juos papasakoti dar kartą.

Mokykloje vaikui reikės susitaikyti, jog daugelį dalykų teks daryti prieš savo norą – „pirmiausia pamokos, paskui žaidimai“. Kad šio „norų tramdymo“ jau būtų išmokta, prieš mokyklą reikėtų dažniau tai praktiškai taikyti namuose. Vaikas turi turėti jo amžiui tinkančių pareigų, darbų, kuriuos atlikęs jis gali užsiimti jo mėgstama veikla. Kaip pavyzdys galėtų būti knygos skaitymas, būtinų kasdienos darbų atlikimas, o po to žaidimas kompiuteriu ir t.t.

Vaiką derėtų mokyti pačiam susitvarkyti tualetu reikalus. Tiek dažnas lakstymas į tualetą, tiek visiškas atsisakymas naudotis tualetu mokykloje nėra gerai. Tai glaudžiai susiję su vaiko emocine būseną.

Kaip išmokyti vaiką mokyklai reikalingų įgūdžių?

Mokymuisi reikėtų išnaudoti kasdienio šeimos gyvenimo situacijas. Labai svarbu, kad mokymasis vyktų natūraliai ir būtų smagus. Nereikėtų persistengti skatinant didaktinius pokalbius ir užverčiant vaiką užduotimis – taip jis gali prarasti norą mokytis. Labai griežtų ir kontroliuojančių tėvų vaikai neretai sunkiau sukaupia dėmesį ir priešiška reguoja į mokyklą. Galėtų pagelbėti trumpa atmintinė tėvams:

- Mokykite vaiką apsirengti, nusirengti, susidėti savo rūbus (šio įgūdžio prireiks po kūno kultūros pamokų).
- Pratinkite vaiką užbaigti pradėtą darbą bei kruopščiai jį atlikti.
- Skatinkite susitvarkyti savo darbo vietą (pasibaigus vienai pamokai reikės greitai pasiruošti kitai).
- Pratinkite išklaudyti kalbantį žmogų (tai padės įsiklaudyti į mokytojos aiškinimą bei skelbiamą užduotį).
- Mokykite vaiką orientuotis erdvėje (kairė, dešinė, kairės pusės apačia, viršus ir pan.). Taip bus lengviau orientuotis sąsiuvinyje ir vadovėlyje.
- Kelionių, išvykų metu stebėkite įvairius užrašus, tarkite raides, skiemenis, žodžius, dainuokite.
- Skaičiuokite (kiek vaikas mato medžių, namų, mašinų....), lyginkite ko yra daugiau, ko mažiau.
- Pratinkite skirti kairę ir dešinę puses (vaikai dažnai painioja rankas, nežino į kurią pusę sukstis).
- Klausinėkite vaiko “kodėl?”, tegul jis atsako „todėl, kad...“. Prašykite atsakyti pilnais sakiniais (tai padės rašant rašto darbus).
- Mokykite naudotis žirkklėmis
- Mokykite dirbti su popieriumi. Parodykite, kad norimą figūrą galima iškirpti ir lapo krašte, ne tik viduryje.
- Skatinkite vaikus kurti pasakojimus, juos iliustruoti piešiniais. Mokykite deklamuoti eilėraščius išraiškingai, aiškiai, neskubant.
- Leiskite vaikui pasidžiaugti naująja kuprine, rašymo priemonėmis bei kitais mokyklai skirtais daiktais. Tegu vaikas mokosi juos susidėti ir vėl išimti iš kuprinės. Taip rugsėjo mėnesį vaikas daugiau dėmesio galės skirti kitiems dalykams.
- Įpratinkite vaiką saugiau elgtis gatvėje, parodykite saugiausią kelią į mokyklą.
- Nepamirškite fizinės veiklos, judėjimas padeda atpalaiduoti kūną po įtemptos veiklos.

Ar reikia iš anksto moksleivius pratinti ruoštis mokyklos rutinai, anksčiau ryte keltis, visada laiku eiti miegoti?

Likus kelioms savaitėms iki mokslo metų pradžios reikėtų vaiką pratinti prie būsimos dienvakės. Pirmiausiai derėtų sureguliuoti svarbiausius fiziologinius poreikius, kaip miegą, mitybą, vaiko saugumą. Miego, mitybos laiką reikėtų kuo priartinti prie būsimos mokslo metų dienvakės. Taip vaikui bus lengviau adaptuotis mokykloje, vaikas bus linksmesnis, norės eiti į mokyklą. Gera, aiški dienvakė visada padeda sutvarkyti iškilusias nedideles elgesio ir emocines problemas.

Ar pasiruošimas mokyklai reikalingas tik būsimiems pirmokams?

Po ilgų vasaros atostogų mokyklinę veiklą prisiminti reikia ir vyresniems, jiems galioja tie patys, anksčiau išvardinti patarimai. Tik šiuo atveju patarčiau daugiau su vaiku kalbėtis apie jų draugus, vaiko vietą draugų tarpe, konkurenciją, susidūrimą su agresija, savitvardos įgūdžius kolektyve, pripažinimą. Per didelis susirūpinimas tik mokslo pasiekimais, vaikui kelia didelę įtampą. Ją nuima mėgiama veikla, mokslo draugų ratas. Gerai nusiteikę vaikai geriau mokosi, domisi įvairiais dalykais.

Kaip nuspręsti, ar vaikas pasirengęs mokyklai? Kaip įvertinti jo kompetencijas, nuostatas, savarankiškumo įgūdžius?

Pradinio ugdymo pirmą klasę vaikas pradeda lankyti, kai tais kalendoriniais metais jam sueina 7 metai. Pradinis ugdymas gali būti teikiamas anksčiau, jei vaikas tokiam ugdymui subrendęs. Amžius yra svarbus, bet ne vienintelis subrendimo mokyklai veiksnys. Visi vaikai vystosi pagal tam tikrus dėsningumus, tačiau skirtingų vaikų raidos tempai gali būti labai įvairūs. Dažniausiai septynmetis jau moka paklusti kitam suaugusiam asmeniui, kai šalia nėra tėvų ir mokėti elgtis didesnėje vaikų grupėje. Vaikas turi būti pajėgus suvokti, kad jo reakcijos

sukelia kitų reakcijas. Svarbiausi požymiai, rodantys vaiko brandumą mokyklai:

- **Socialinė-emocinė branda:** mokėjimas bendrauti, bendradarbiauti ir dirbti su kitais žmonėmis (vaikais ir suaugusiais), laikytis taisyklių. Vaikas turėtų mokėti pasakyti svarbiausią asmeninę informaciją (vardą, pavardę, adresą), žinoti šeimos sudėtį, ką dirba jo tėvai. Jis turi būti tiek savarankiškas, kad galėtų pats apsitarnauti (nueiti į tualetą, persirengti, pavalgyti). Taip pat – būti pajėgus atsiskirti nuo tėvų keletui valandų ir saugiai jaustis kitų žmonių draugijoje. Vaikas turi gerai save vertinti. Pasitikintys savimi vaikai nori imtis naujos veiklos, nes tiki, kad jiems pavyks, ne taip jautriai reaguoja į nesėkmes, nepasisėkus iš pirmo karto, vėl mėgina. Vaikas turi pajėgti susikaupti ir išklaudyti nurodymus bei atlikti užduotį iki galo. Socialiai ir emociškai brandus savo amžiui vaikas gali susivaldyti, kai yra piktas, nepatenkintas ar patyręs nesėkmę – jis žino, kad nepriimtina muštis, rėkti, gadinti daiktus. Jis neverkia vos tik kas nutinka ir nėra pernelyg drovus. Toks vaikas moka prisitaikyti prie kitų, palaukti savo eilės. Jis domisi aplinkiniais, supranta kitų jausmus ir moka į juos reaguoti, pripažįsta kitų žmonių teises.
- **Intelektinė branda:** reikalingų mokymuisi pažintinių gebėjimų išlavėjimas, bendros žinios. Vaikas žino nemažai įvairių žodžių, gali papasakoti savo įspūdžius, kuria istorijas. Aiškiai taria daugumą kalbos garsų. Jam suprantama skaičių sąvoka, tokios daiktų savybės kaip dydis, svoris, spalva. Vaikas įsimena dainelių žodžius, eilėraščius. Samprotauja, daro išvadas, pastebi daiktų panašumus ir skirtumus, gali klasifikuoti juos pagal formą, spalvą, dydį, moka pasakyti formų ir spalvų pavadinimus. Skiria garsus, atpažįsta raides, gali kai kurias jų, bent jau savo vardo, parašyti.
- **Nuostata tapti mokiniu.** Vaikas nori mokytis, suvokia save kaip būsimą mokinį, aktyviai domisi pasauliu, smalsauja,

klausinėja, mėgsta vartyti knygas, prašo paskaityti, domisi raidėmis.

- **Vaiko sveikata ir fizinis pajėgumas.** Turi būti pakankamai išlavėję vaiko judesiai, gera pirštų-riešo motorika bei akių-rankų koordinacija. Vaikas turėtų gerai kopijuoti linijas, figūras, spalvindamas laikytis kontūrų, taisyklingai laikyti pieštuką.